

"SABAŁOWE BAJANIA" TO OGÓLNOPOLSKI KONKURS GAWĘDZIARZY, INSTRUMENTALISTÓW, ŚPIEWAKÓW, PYTACY I MOWY STAROSTY WESELNEGO.

"Hej, śpiwanie i granie to uciecha świata kieby nom zagrali, przesty by nom lata."

Od zarania dziejów śpiew i muzyka towarzyszyły góralom podhalańskim i umilały niełatwe życie, sprawiały, że czas szybciej mijał. Dawni górale spotykali się wieczorami na posiadach. Kobiety przędły wełnę, darły pierze lub tarły len, a mężczyźni naprawiali uprząż, wykonywali drobne sprzęty i narzędzia gospodarskie. Snuły się opowieści o duchach i strachach, boginkach dziwozonach i płanetnikach. Muzykanci stroili gęśliki i posiały kończyły się śpiewem, tańcem i muzyką.

"Sabałowe Bajania" zrodziły się z podhalańskiej tradycji gawędziarstwa, umiłowania tańca, śpiewu i muzyki góralskiej. W tym roku po raz XLV spotkają się w Domu Ludowym uczestnicy, miłośnicy i obserwatorzy "Sabałowych Bajan". Od samego początku impreza ta cieszy się wielkim zainteresowaniem i ściga do Bukowiny coraz większe rzesze ludzi z całej Polski.

"Dorobiły się" Sabałowe Bajania swoich wiernych sympatyków i widzów. Mają swoich stałych uczestników i przyjaciół, wśród których jest coraz więcej ludzi, młodych. Świadczy to o potrzebie organizacji imprez sprzyjających pielęgnowaniu tradycji i rozwojowi kultury ludowej.

Pierwsze "Sabałowe Bajania" w Bukowinie Tatrzańskiej zorganizowane zostały w 1967 roku. Pomysłodawcą był ówczesny prezes Domu Ludowego Józef Pitorak. Ten światły, wszechstronnie utalentowany góral wiedział, że nie pielęgnowana spuścizna kulturowa szybko zginie. Aby stare zwyczaje i obrzędy, gwara, muzyka i strój góralski nie poszły w zapomnienie - podjął próbę ożywienia ich na scenie Domu Ludowego.

Pierwsze "Sabałowe Bajania" pomyślane były jako konkurs gawędziarzy i instrumentalistów oraz imprezy towarzyszące - występy zespołów regionalnych i prezentacja przedstawień teatralnych. Miała to być impreza lokalna, zasięgiem obejmująca były powiat nowotarski.

W miarę upływu lat impreza rozrastała się - zasięgiem i programowo. Po kilku latach program poszerzany został o konkurs śpiewaków ludowych, a następnie o konkurs na śpiew pytacy i mowę starosty weselnego. Wzbogacony został również program imprez towarzyszących, który obecnie jest bardzo bogaty i atrakcyjny. Przewiduje m.in. ogólnopolską wystawę i kiermasz sztuki ludowej, wystawy fotograficzne, zawody strzeleckie i występy zagranicznych zespołów regionalnych.

"Sabałowe Bajania" to także Sabałowa Noc - piękna impreza plenerowa w "Pod skocznią". To noc szczególna nie tylko z powodu licznych atrakcji jakie przygotowują organizatorzy. Tej nocy zwiększa się grono zbójników tatrzańskich - mężczyzn godnych tego zaszczytu, którzy światłością inicjatyw, talentem twórczym, przywiązaniem do ziemi rodzinnej uporem w realizacji zamierzeń i wytrwałością wpisują się w kontynuowanie tradycji i rozwój kultury Podhala. Współcześni zbójnicy różnią się zasadniczo od tych dawnych, głównie celem, jaki mają do spełnienia. Dawni zbójnicy zabierali bogatym, żeby wspierać biednych. Zadaniem współczesnych zbójników jest dbałość o zachowanie tradycji i aktywna działalność na rzecz rozwoju kultury ludowej.

"Hej, byli chłopcy byli, ale się minęli i my się miniemy, po małućkiej chwili"

Wspominając historię "Sabałowych Bajan", nie można zapomnieć o ludziach, dzięki którym impreza trwała i rozwijała się, a którzy "minęli się" - odeszli na zawsze na Niebieskie Polany. Ci ludzie wiele swojego czasu, talentu i umiejętności poświęcili "Sabałowemu Bajaniom". Jest ich wielu - organizatorów, uczestników i przyjaciół imprezy. Nie sposób wymienić wszystkich, ale wszyscy pozostaną żywi w naszej pamięci.

Józef Pitorak - znakomity tancerz, śpiewak i aktor. Długoletni prezes Domu Ludowego, pomysłodawca "Sabałowych Bajan". Pisał sztuki teatralne z wielkim powodzeniem grane przez bukowiński teatr;

Stanisław Chowaniec "Suchowian" i Jan Jędroł - znakomici gawędziarze, zawsze chętni do pomocy przy organizacji imprezy. Weseli i uśmiechnięci. Wielokrotni laureaci "Sabałowych Bajan" w dziedzinie gawędziarstwa;

Franciszek Sztokfisz - znakomity artysta snycerz i rzeźbiarz. Świetny gawędziarz, wielokrotny laureat imprezy;

ks. prof. Józef Tischner - orędownik kultury ludowej, przyjaciel Domu Ludowego;

Zbigniew Ćwizewicz - godnie kontynuujący dzieło swojego Ojca Franciszka Ćwizewicza. Aktywny działacz podhalańskiego ruchu regionalnego, prezes Domu Ludowego, wielokrotny uczestnik i laureat "Sabałowych Bajan";
Stanisław Król - długoletni prezes Domu Ludowego, organizator imprezy;
Stanisław Buńda - organizator imprezy, długoletni dyrektor GOK-u świetny gawędziarz, laureat "Sabałowych Bajan";
prof. dr hab. Roman Reinfuss - etnograf - długoletni przewodniczący komisji oceniającej;
prof. dr Józef Bubak - znawca podhalańskiej gwary, wiernie uczestniczący w pracach jury;
Andrzej Florek Skupień ze Stołowego, Władysław Gądek, Stanisław Kurzeja, Adam Doleżuchowicz, Tadeusz Staich, Adam Pach, Michał Wojciechowski.

Wielu jeszcze muzykantów, gawędziarzy i śpiewaków odeszło na zawsze Wierzymy, że ciesząc swoimi talentami anioły na Niebieskich Polanach - jednocześnie uważnie obserwują nasze poczynania.

"Coby nos nie zniewoliły miastowe zwycaje żeby my zachowali nase downe stare obycaje bo to by było smutne dlo całej Ojczyzny jakby w niej chybiało nasyj góralszczyzny".

fragm. wiersza Anny Biedowej poetki bukowiańskiej.

Na szczęście Bukowinie Tatrzańskiej nie grozi zniewolenie miastowymi zwyczajami. Żeby "nie chybiało nasyj góralszczyzny", troszczą się bukowiańscy ludzie kultury skupieni wokół Domu Ludowego. W ten sposób spełniają wolę dziadów i ojców - budowniczych Domu Ludowego. To oni - wraz z inicjatorem budowy Franciszkiem Ćwizewiczem - podjęli ogromny wysiłek budowy, w ciężkich i bardzo biednych latach dwudziestych. Oni wiedzieli, że dla rozwoju wsi konieczna jest placówka kulturalna.

Następne pokolenia gazdów bukowiańskich miały i mają świadomość ogromu trudu i jego wartości. Dom Ludowy służy celowi dla którego został wybudowany. Pierwszym prezesem został Franciszek Ćwizewicz. Tu skupiło się życie społeczno - kulturalne wsi. I tak jest do dziś.

Kolejni prezesi: Józef Pitorak, Józef Koszarek, Stanisław Król, Stanisława Galica - Górkiewicz, Jan Łapka, Zbigniew Ćwizewicz starali się kontynuować i poszerzać działalność, wkładając w to serce i umiejętności. Nigdy nie było łatwo, a nieraz nawet bardzo ciężko.

Od kilkunastu lat w Domu Ludowym gazduje Zygmunt Kuchta, Jest dyrektorem Bukowiańskiego Centrum Kultury i zarazem prezesem Domu Ludowego. Godnie i z honorem traktuje słowa Zbójnickiej Przysięgi wypowiedzianej w Niebieskiej Dolinie. Prężnie i z wielką pasją prowadzi w Domu Ludowym szeroką działalność kulturalno-oświatową. Szczególną troską otacza pielęgnowanie i rozwój tradycyjnej kultury ludowej.

W Domu Ludowym działają trzy zespoły regionalne: "Orlęta", "Mali Wierchowianie", "Wierchowianie" i Amatorski Zespół Teatralny im. Józefa Pitoraka. Dom Ludowy jest organizatorem dwóch imprez o zasięgu ogólnopolskim "Sabałowych Bajan" i "Góralskiego Karnawału". Od 1996 roku w Domu Ludowym organizowany jest "Międzywojewódzki Sejmik Wiejskich Zespołów Teatralnych".

W 1999 roku przy Domu Ludowym otwarta została Szkoła Ginących Zawodów Folkloru i Sztuki Ludowej. To wyjątkowa szkoła, jedyna w kraju. W tej szkole dzieci i młodzież nie tylko z Podhala ale z całego kraju, mogą zapoznać się z tradycyjną sztuką ludową. Mogą nauczyć się malować na szkło, szyć i haftować stroje ludowe, rzeźbić i wykonywać góralskie sprzęty. Mają okazję poznać stare, zanikające już zawody: garncarstwo, kowalstwo i plastykę obrzędową. Poza zajęciami praktycznymi, dzieci i młodzież poznają historię własnych regionów, tradycyjne zwyczaje i obrzędy ludowe. Uczą się cenić własną tradycję.

Kulturalna działalność Domu Ludowego znana jest szeroko w kraju. O wysokiej jego ocenie także zagranicą, świadczy fakt, że w 1996r. jako pierwsza miejscowość w Polsce - Bukowina Tatrzańska przyjęta została do Światowej Fundacji Miast Karnawałowych FECC. W tym roku Bukowina Tatrzańska była gospodarzem XXII Konwentu Miast Karnawałowych. To ogromne wyróżnienie.

XLV "Sabałowe Bajania" świętować będą gospodarze imprez wraz z przyjaciółmi z całej Polski - gawędziarzami, muzykantami, śpiewakami, twórcami ludowymi i sympatykami imprezy. Wszyscy będą witani jak członkowie rodziny. Sprzyjać temu będzie wspaniała atmosfera i niepowtarzalny klimat, jakie zawsze towarzyszą imprezie. To zasługa gospodarzy, dla których ludzie znający wartość tradycji ludowej i pielęgnowający ją - są członkami wielkiej Polskiej rodziny. Niezależnie od miejsca urodzenia.

Stanisława Galica - Górkiewicz

http://bukowinatrzanska.info/sabalowe_bajania/